

ZIJN KINDERRECHTEN EEN MODEGRIL?

Kinderrechtenverdrag meerderjarig

door
Veerle De Roover
& Sven Rooms

MO* PAPER

nummer 8 – mei 2007

www.mo.be

MO*papers is een serie analyses die uitgegeven wordt door Wereldmediahuis vzw. Elke paper brengt fundamentele informatie over een tendens die de globaliserende wereld bepaalt. MO*papers worden toegankelijk en diepgaand uitgewerkt.

MO*papers worden niet in gedrukte vorm verspreid. Ze zijn gratis downloadbaar op www.mo.be. Bij het verschijnen van een nieuwe paper wordt een korte aankondiging gestuurd naar iedereen die zijn of haar e-mailadres bezorgt aan mopaper@mo.be (onderwerp: alert)

Redactieraad MO*papers: Bart Bode (Broederlijk Delen), Gerrit De Vylder (Lessius Hogeschool Antwerpen), Ann Cassiman (Departement Sociale en Culturele Antropologie, KU Leuven), Nathalie Holvoet (Instituut voor Ontwikkelingsbeleid en -beheer Universiteit Antwerpen), Jan Vannoppen (Vredeseilanden), Rudy De Meyer (11.11.11), Bart Horemans (Pax Christi Vlaanderen), Catherine Vuylsteke (De Morgen), Gie Goris (MO*), Lieve De Meyer (eindredactie), Emiel Vervliet (hoofdredacteur).

Veerle De Roover werkt voor de Cel Beleidsbeïnvloeding van Plan België.

Sven Rooms is Hoofd Noordwerking van Plan België.

Informatie: mopaper@mo.be of MO*paper, Vlasfabriekstraat 11, 1060 Brussel

Suggesties: emiel.vervliet@mo.be

Wereldmediahuis is ook uitgever van het maandblad MO* en van de mondiale nieuwssite www.mo.be (i.s.m. het nieuwsagentschap IPS-Vlaanderen).

Overname van de teksten is toegestaan mits toestemming van auteur en uitgever.

[inleiding]

Op 20 november 1989 werd het Internationaal Verdrag inzake de Rechten van het Kind (IVRK) unaniem goedgekeurd door de Algemene Vergadering van de Verenigde Naties. Dit jaar bestaat het 18 jaar. Het wordt met andere woorden meerderjarig. Tijd om terug te blikken en te kijken welke impact het verdrag heeft gehad op de situatie van kinderen wereldwijd.

In België zijn de rechten van het kind sinds 2005 een sectoroverschrijdend thema in de federale ontwikkelingssamenwerking. Hierdoor worden kinderrechten structureel ingebed in het ontwikkelingsbeleid en zal men in de toekomst rekening moeten houden met dit thema bij het uitstippelen van ontwikkelingsprogramma's en projecten.

Deze wetswijziging impliceert ook de overzending van een strategienota aan het Parlement. Plan België wil het niet bij woorden alleen houden en lanceert daarom begin mei 2007 een campagne om te ijveren voor de toepassing van deze wetgeving. We vestigen de aandacht op het belang van een kindgericht ontwikkelingsbeleid.

Meten of en in welke mate kinderen vandaag de dag beter af zijn door toedoen van het IVRK is moeilijk, zonet zelfs onmogelijk. Dergelijke analyse zou uit te veel variabelen moeten bestaan om tot een overzichtelijk en allesomvattend rapport te komen. De kinderrechtsituatie is zo verschillend naargelang de plaats, de politieke context, de cultuur, enz. In deze paper zullen we ons dus beperken tot een onderzoek naar de inspanningen van de verschillende actoren - overheden, NGO's, het Comité voor de Rechten van het Kind - om tot een efficiënte en effectieve implementatie van het IVRK te komen.

De rechten van het kind

Kinderen doorheen de geschiedenis

Kinderen zijn er altijd al geweest. De houding van de maatschappij tegenover kinderen is in de loop van de geschiedenis echter drastisch veranderd. Een korte terugblik op de geschiedenis van het 'kindbeeld' toont aan dat de rechten van het kind een relatief nieuw begrip is, dat het voorlopig sluitstuk vormt van een historische evolutie.

Tot het einde van de Middeleeuwen werd de houding tegenover kinderen gekenmerkt door een hoge graad van onverschilligheid. Kinderen werden nog niet als een afzonderlijke sociale categorie beschouwd. Eén van de redenen daarvoor – zeker bij jonge kinderen – was de hoge kindersterfte. Pas wanneer het kind de eerste jaren overleefde, ontstond er een iets hechtere band. Daarvoor was het risico om zich emotioneel te hechten – en dus ook gekwetst te raken bij een overlijden – immers te groot. Van kinderrechten kan in deze periode dan ook geen sprake zijn. Pas ten tijde van de Verlichting (achttiende eeuw) werden kinderen 'ontdekt'. Deze ontdekking houdt zonder enige twijfel verband met de vooruitgangsidee die toen opmars maakte. Kinderen werden voor het eerst als een afzonderlijke sociale categorie beschouwd, als 'nog niet volwassenen' die opgeleid moesten worden om in de toekomst volwaardige volwassenen te worden. Toch was er nog geen sprake van echte kinderrechten. Kinderen werden bekeken als toekomstige volwassenen, niet als kinderen *an sich*. De twintigste eeuw wordt wel eens de eeuw van het kind genoemd. Terecht, want kinderen werden dragers van specifieke rechten en werden niet langer als passieve wezens beschouwd die door volwassenen extra bescherming nodig hadden. Dit gewijzigde kindbeeld maakte de weg vrij voor specifieke kinderrechten. Kinderen moeten de kans krijgen om via een betekenisvolle participatie hun stem te laten horen in de zaken die hen aanbelangen.

Deze fases zijn echter niet zo duidelijk afgelijnd zoals hierboven beschreven. Zowel in tijd, de (geografische) ruimte als in de sociale onderverdeling van de maatschappij evolueerden de rechten van het kind op een niet gelijkmatig tempo. Ook vandaag zijn er nog heel wat mensen die kinderen nog steeds als 'niet volwassenen' beschouwen.

Op weg naar het Internationaal Verdrag inzake de Rechten van het Kind (IVRK)

De veranderde beeldvorming tegenover kinderen in de loop van de twintigste eeuw bereidde de weg voor om een echt kinderrechtenverdrag op te stellen. Diverse gebeurtenissen gaven concreet aanleiding tot stappen voorwaarts in het kinderrechtenverhaal. Miljoenen kinderen werden het slachtoffer van de Eerste Wereldoorlog. Het besef groeide dan ook dat kinderen nood hadden aan extra bescherming. In deze tijdsgeest werd in 1924 de *Verklaring van Genève* opgesteld. Ze beschrijft in het kort de verplichtingen en de verantwoordelijkheden van volwassenen tegenover kinderen en vormt het fundament waarop elk later verdrag inzake de rechten van het kind zou gebouwd worden. De visie van de Verklaring van Genève blijft echter die van de 'behoeftebenadering'. Kinderen moesten beschermd worden en volwassenen moesten voldoen aan deze nood. Tien jaar later, in 1934, werd de verklaring herbevestigd door de Volkerenbond. Meer nog, de lidstaten beloofden de

principes van de Verklaring van in hun grondwet op te nemen. Voor het eerst werden kinderrechten in het internationaal publiekrecht opgenomen.

Kort na de Tweede Wereldoorlog – opnieuw waren kinderen een groot slachtoffer van een wereldwijd conflict – werden kinderen terug op de agenda geplaatst. Al snel voelde men, in het licht van veranderde ideeën over kinderrechten, de nood om een nieuwe verklaring op te stellen. In 1959 zag de Verklaring van de Rechten van het Kind het levenslicht. Deze verklaring werd unaniem goedgekeurd door de Algemene Vergadering van de VN en verkreeg een grote morele autoriteit. Vergeleken met de eerder vage Verklaring van Genève is deze tekst sterker uitgewerkt. In tegenstelling tot de tekst van 1924 worden nu niet alleen de primaire noden van kinderen behandeld, maar is er ook ruimte voorzien voor de nood aan het familiale leven, het recht op pre- en postnatale verzorging, verplicht en gratis basisonderwijs, enz. Deze Verklaring was echter nog geen eindpunt. Enerzijds groeide het besef dat er nood was aan een verdrag in plaats van een verklaring. Een verdrag heeft, in tegenstelling tot een verklaring, immers een wettelijk karakter en kan dus ook juridisch afgedwongen worden. Anderzijds waren er ook inhoudelijke bezwaren tegen de twee voorgaande verklaringen. Zo werd het kind in globo nog steeds als een passief wezen beschouwd. De rechten van het kind bestonden vooral met de bedoeling om kinderen tegen uitwassen van volwassenen te beschermen. Nog te vaak werden kinderen gezien als eigendom van volwassenen. Dat het kind ook actieve, positieve rechten heeft, werd nauwelijks of niet in ogenschouw genomen.

Het Internationaal Verdrag inzake de Rechten van het Kind (IVRK)

Het Internationaal Verdrag inzake de Rechten van het Kind werd in 1989 goedgekeurd. Het werd in recordtempo door alle lidstaten van de VN geratificeerd, met uitzondering van de Verenigde Staten en Somalië, en trad in september 1990 in werking. Daarmee is het IVRK het snelst en meest geratificeerde mensenrechtenverdrag uit de geschiedenis. In België werd het verdrag vanaf 1992 van kracht.

Het bevat een uitgebreide preambule die het interpretatiekader vormt voor de 54 artikelen die erop volgen. De eerste 41 artikelen handelen over de substantiële rechten van het kind en de verplichtingen van derden tegen het kind. De laatste 13 artikelen (art. 42 tot en met 54) leggen vast hoe en wanneer het verdrag in werking treedt en door wie en hoe het toezicht op de naleving van het verdrag zal worden geregeld. De substantiële rechten bevatten zowel de burger- en politieke rechten, ook wel de eerste generatie mensenrechten genoemd, als de economische, sociale en culturele rechten, de zogenaamde tweede generatie mensenrechten. Door deze rechten in één allesomvattend instrument samen te brengen stapt het IVRK af van deze klassieke opsplitsing van mensenrechten.

Het blijft verwonderen dat het IVRK nog al te vaak wordt opgevat als een verklaring, een morele code ('soft law'). Het moet daarom herhaald worden dat het IVRK een verdrag is – juridisch bindend (*pacta sunt servanda*) – en als dusdanig behoort tot de 'hard law'-instrumenten. De internationale controle op de naleving van het IVRK is ingevolge art. 43 toevertrouwd aan het Comité voor de Rechten van het Kind. Dit comité heeft zitting te Genève. Zijn taken worden omschreven in art. 44 (i), namelijk het uitoefenen van toezicht op de naleving van het IVRK en (ii) het interpreteren van het IVRK. (zie verder)

Aan het IVRK werden op 25 mei 2000 twee facultatieve protocollen toegevoegd: het Facultatief Protocol inzake kinderen in gewapend conflict, en het Facultatief Protocol inzake de verkoop van kinderen, kinderprostitutie en kinderpornografie. Het naleven van deze twee protocollen is essentieel in het verwezenlijken van het respect voor kinderrechten. Het Facultatief Protocol inzake kinderen in gewapend conflict trekt de minimumleeftijd waarbij kinderen in het leger kunnen ingelijfd worden op van 16 tot 18 jaar. Dit protocol trad in België op 6 juni 2002 in werking. Net zoals bij het IVRK dienen de verdragspartijen hiervoor een periodiek voortgangsrapport over te maken aan het Comité voor de Rechten van het Kind te Genève. Het Facultatief Protocol inzake de verkoop van kinderen, kinderprostitutie en kinderpornografie verduidelijkt de artikels van het IVRK inzake deze problematiek. Dit protocol werd op 17 maart 2006 geratificeerd door België en ook hiervoor moet een periodiek voortgangsrapport worden overgemaakt aan het Comité.

Algemene principes van het Internationaal Verdrag inzake de Rechten van het Kind

Art. 1 van het IVRK definieert het kind als “ieder mens jonger dan achttien jaar, tenzij volgens het op het kind van toepassing zijnde recht de meerderjarigheid eerder wordt bereikt”.

Het IVRK wil dat er geen onderscheid zou worden gemaakt tussen, noch prioriteit gegeven worden aan de verschillende rechten. Integendeel, door de rechten in één enkel, omvattend instrument bijeen te brengen, was het de bedoeling aan te tonen dat alle rechten even belangrijk en bovendien onderling van elkaar afhankelijk zijn. Met andere woorden, het ene recht heeft geen bestaan zonder het andere. Dit gaat in tegen de traditionele visie dat een verdrag artikel per artikel wordt beschouwd. De kracht van het IVRK bestaat in haar holistische benadering. Het IVRK verlaat de probleem- of behoeftebenadering van het kind uit het verleden en legt de nadruk op de benadering van het kind als drager van fundamentele mensenrechten.

Het IVRK steunt op vier *basisprincipes*:

- non-discriminatie (art. 2)
- het belang van het kind (art. 3)
- het recht op overleving en ontwikkeling (art. 6),
- het recht op participatie (art. 12).

Deze basisprincipes zijn onlosmakelijk met elkaar verbonden **categorieën** en transversaal. Bij elke actie waarbij kinderen rechtstreeks of onrechtstreeks betrokken zijn, moeten de vier principes tegelijkertijd in acht genomen worden (zie verder).

De rechten van het kind, vervat in het IVRK, worden onderverdeeld in *drie categorieën*, de zogenaamde 3 P's: Provision, Protection en Participation. Ook deze categorieën zijn onlosmakelijk met elkaar verbonden en transversaal.

De 3 categorieën kinderrechten

Voorzieningen (Provision: diensten en voorzieningen voor kinderen) - Het IVRK erkent in hoofde van het kind het recht op bepaalde voorzieningen. Hieronder worden zowel *overlevingsrechten* (het recht van het kind om te leven en zijn basisbehoeften te vervullen) als *ontwikkelingsrechten* (het recht van het kind om zich volledig te kunnen ontplooiën) verstaan.

Bescherming (Protection): Kinderen hebben specifiek recht op ‘*rechtsbescherming*’, fysieke en morele integriteit en bescherming tegen alle vormen van uitbuiting. De principes uit de vroegere Verklaring van de Rechten van het Kind worden behouden, uitgebreid en juridisch bindend gemaakt.

Participatie (Participation: kinderen een stem geven): Het belangrijkste en meest vernieuwende ligt in de erkenning van een aantal *zelfbeschikkingsrechten* voor kinderen, die tegelijk de deelname van kinderen aan het maatschappelijk leven verzekeren. Art. 12 is daarbij een sleutelartikel. Het bepaalt het recht van het kind op vrije meningsvorming en -uiting in alle aangelegenheden die het kind aanbelangen. Aan de mening van het kind moet daarbij passend, d.w.z. in functie van de groeiende capaciteit van het kind, belang gehecht worden. Volwaardige participatie betekent medezeggenschap in de planning, identificatie, formulering, implementatie, monitoring en evaluatie van projecten. Hiertoe dienen kinderen de nodige aangepaste informatie en ondersteuning te krijgen.

De dialectiek (samenhang en wederzijdse versterking) tussen deze 3 P's kan niet voldoende benadrukt worden. Bijvoorbeeld kunnen de beschermingsrechten van kinderen onmogelijk gerealiseerd worden als de nodige voorzieningen ontbreken en als kinderen hier niet bij betrokken worden. Ook zal participatie niet mogelijk zijn zonder de nodige voorzieningen.

Bij de implementatie van de rechten van het kind stelt het IVRK duidelijk dat deze gelden voor **alle** kinderen (non-discriminatie, art. 2). Omdat sommige groepen het moeilijker hebben om aanspraak te maken op hun rechten, vraagt het IVRK speciale aandacht voor ‘kwetsbare kinderen’. Doorheen gans het IVRK wordt bovendien bijzondere aandacht gevraagd voor de kwetsbare situatie van meisjes. Om aanspraak te kunnen maken op rechten, moet men eerst en vooral worden erkend door het recht. Het recht op een geboortebewijs via geboorteregistratie (art. 7) vormt dan ook een basiselement van het IVRK. Kinderen zonder geboortebewijs kunnen in heel wat landen volgens de wet geen toegang krijgen tot onderwijs en gezondheidszorg. Zonder geboortebewijs vormen ze tevens een gemakkelijk slachtoffer van allerlei vormen van (leeftijdsgebonden) misbruik en uitbuiting. Bovendien kunnen ze op latere leeftijd hun (politieke) stem niet laten horen. Zonder goede bevolkingstatistieken kan een overheid overigens geen beleid voeren dat de noden en rechten van de bevolking degelijk inschat en aanpakt. Bij dit alles is het duidelijk dat geboorteregistratie een noodzakelijke, evenwel onvoldoende, voorwaarde is.

Hoe universeel is een universeel verdrag?

Ondanks de universele erkenning van het IVRK, mogen we niet uit het oog verliezen dat de context, de tradities, de materiële condities, de religieuze en morele waarden lokaal blijven. In veel landen leeft een sterke beweging tegen de naleving van het ‘Westerse’ IVRK. Landen uit het Zuiden zien het IVRK vaak als Europese regels en cultuur, die ver van hun realiteit staan en alle macht aan de kinderen geven, zonder die op hun verantwoordelijkheden te wijzen. De traditionele gemeenschapsrechten blijken er sterker. Daarom ook dat er naast het IVRK een aantal regionale instrumenten bestaan, zoals het Afrikaans Charter inzake de Rechten en het Welzijn van het kind. Deze instrumenten houden rekening met de unieke factoren eigen aan de situatie van het continent.

Het IVRK werd door de meeste lidstaten niet onvoorwaardelijk aangenomen. Er werden door heel wat landen interpretatieve verklaringen (ook door België) en / of voorbehouden (*reservations*) geformuleerd, die de universele impact van het IVRK natuurlijk sterk nuanceren. Die reservaties spruiten vaak voort uit de culturele en religieuze verschillen tussen de verdragsstaten. Er is in de praktijk dus duidelijk nog geen universele naleving van de universeel erkende rechten. Eén van de voornaamste onderliggende oorzaken blijkt nog steeds de steeds groter wordende kloof, als gevolg van de toenemende globalisatie van de wereldeconomie, tussen en binnen de staten. Deze kloof vertaalt zich in schulden en conflicten, in armoede en ongelijkheid van rechten. Vrouwen en kinderen zijn hiervan de grootste slachtoffers.

Maar moeten we door deze teleurstellende vaststellingen besluiten dat de universele ratificatie van het IVRK een maat voor niets is? Een mooi engagement, dat in realiteit niets oplevert? Neen, we zouden veel te kort door de bocht gaan als we zouden stellen dat het IVRK helemaal geen nut heeft. Het Kinderrechtenverdrag is een historische declaratie van de rechten van elk kind en de implementatie ervan moet, van zodra de omstandigheden het toelaten, zo snel mogelijk gebeuren. Het zet een internationale standaard waar constant moet naar gestreefd en voor gewerkt worden. En ook al zullen de bepalingen nooit helemaal gerealiseerd kunnen worden, we moeten blijven streven naar een betere bescherming van de rechten van het kind.

Het IVRK en internationale samenwerking

De preambule van het IVRK maakt duidelijk dat het verdrag niet op zichzelf staat. Het bouwt voort op eerdere mensenrechtenverdragen en het veranderde kindbeeld. Het bevestigt en verdiept eerder aangegane engagementen uit andere verdragen, o.a. de zogenaamde Beijingregels voor de Toepassing van het Recht van Jongeren en de Verklaring inzake de Bescherming van Vrouwen en Kinderen in Noodsituaties en Gewapende Conflicten.

Het IVRK bepaalt dat de internationale (ontwikkelings)samenwerking dient bij te dragen tot de volledige verwezenlijking van de in het IVRK erkende rechten. Het Belgische parlement heeft de internationale engagementen in het IVRK op 7 juli 2005 geconcretiseerd. Via een amendement werden de rechten van het kind als vierde transversale sectoroverschrijdende thema opgenomen in de Wet op de Internationale Samenwerking van 25 mei 1999.

Weliswaar in een afgezwakte vorm, werden de verplichtingen van het IVRK en zijn facultatieve protocollen, de ILO-conventie 182 over kinderarbeid en andere relevante

verdragen door de regeringsleiders herhaald in het kader van de Millenniumtop (2000). Zes van de acht millenniumdoelstellingen (MDG's) hebben rechtstreeks betrekking op de rechten van het kind. Meer dan de helft van de bevolking in de ontwikkelingslanden bestaat uit kinderen onder 18 jaar. Zij zijn, zowel kwantitatief als kwalitatief, het grootste slachtoffer van armoede. Het terugdringen van de armoede stelt prioriteiten die stuk voor stuk voorwaarden zijn om te kunnen tegemoetkomen aan de rechten van het kind.

A World Fit For Children, het slotdocument van de Speciale Zitting van de Verenigde Naties over Kinderen (2002), herbevestigt de engagements van het IVRK. Het verplicht de overheden bovendien om een nationaal actieplan op te stellen ter verwezenlijking van de rechten van het kind.

Op 4 juli 2006 publiceerde de Europese Unie een mededeling: *Towards an EU Strategy on the Rights of the Child*'. Hiermee wil de EU ervoor zorgen dat het geheel van het interne en externe beleid van de EU de rechten van het kind respecteert en volledig in overeenstemming is met het IVRK en andere relevante internationale mensenrechteninstrumenten.

Van een noden- naar een rechtenbenadering

De veranderingen in het kindbeeld doorheen de recente geschiedenis tonen duidelijk aan dat kinderen traditioneel als passieve wezens werden beschouwd. Eerst werden ze genegeerd, later moesten volwassenen voor extra bescherming zorgen. Niet omdat ze daar zo zeer recht op hadden, maar omdat de maatschappelijke realiteit (beide wereldoorlogen) duidelijk had gemaakt dat kinderen er nood aan hadden. Men kan argumenteren dat, zolang het eindresultaat hetzelfde is, dit een louter theoretische discussie is. Sommigen beweren zelfs dat de ‘rechtenbenadering’ het voorlopig laatste modeverschijnsel uit een lange reeks is in de ontwikkelingsamenwerking. Er bestaan echter voldoende argumenten om dit tegen te spreken en vast te stellen dat de rechtenbenadering, en in het bijzonder de kinderrechtenbenadering, een toegevoegde waarde betekent binnen internationale samenwerking.

“A rights-based approach to development is a conceptual framework for the process of human development that is normatively based on human rights standards and operationally directed to promoting and protecting human rights. Essentially, a rights-based approach integrates the norms, standards and principles of the human rights system into the plans, policies and processes of development. The norms and standards are those contained in the wealth of international treaties and declarations”. – OHCHR website

“A rights-based approach to development describes situations not only in terms of human needs, or development requirements, but in terms of society’s obligations to the inalienable rights of individuals, empowers people to demand justice as a right, not a charity, and gives communities a moral basis from to claim international assistance when needed.” – VN secretaris-generaal Kofi Annan, 1998

A rights-based approach means having the courage to build local, national, and global movements that argue for specific duties to be met by governments, corporations, and individuals that will enable all people to enjoy their rights. Above all, it involves abolishing the development enterprise as a neo-colonial programme of correction administered from rich to poor and replacing it with a common political project that recognizes everyone’s equal rights and judges the behaviour of all on the basis of how they realize or violate these rights. – Hugo Slim, 2002

Het laatste decennium won de idee van een ‘rechtenbenadering’ meer en meer veld binnen de sector van de internationale samenwerking. Zoals u hierboven kan lezen, bestaan er nog steeds verschillende, maar niet tegenstrijdige, opvattingen over de invulling van het begrip rechtenbenadering. Toch is er hoe langer hoe meer consensus over de basiselementen die elke rechtenbenadering zou moeten omvatten. Het zijn deze basiselementen die verder besproken zullen worden, alvorens over te gaan tot de specificiteit van de ‘kinderrechtenbenadering’.

Het opnemen van sociaal-economische ontwikkeling binnen de mensenrechtenagenda is geen nieuw fenomeen. Het dateert reeds van 1948 toen de economische, sociale, culturele, burger- en politieke rechten in één document, de Universele Verklaring van de Rechten van de Mens, werden opgenomen. Het vertalen van dit principe in bindende overeenkomsten werd echter onmogelijk gemaakt door de ideologische tweedeling van de wereld tijdens de Koude Oorlog. Het Westen plooidde zich voornamelijk terug op het verdedigen van de burger- en politieke rechten, terwijl het voormalig Oostblok zich focuste op de economische, sociaal en culturele rechten. Dit zorgde niet enkel voor de ratificatie van twee afzonderlijke verdragen, maar resulteerde tevens in een splitsing van de ontwikkelings- en mensenrechtenactiviteiten binnen de VN. Het einde van het bipolaire tijdperk leverde echter nieuwe kansen op.

De link tussen mensenrechten en internationale samenwerking werd opnieuw meer benadrukt, en werd vanaf de jaren negentig een onderwerp op meerdere internationale bijeenkomsten.

Rechtenbenadering: *Rights-Holders* and *Duty-Bearers*

Binnen een mensenrechtenbenadering worden steeds 2 soorten actoren onderscheiden: *rights-holders* of houders van rechten en *duty-bearers* of garanten van rechten. Alle mensen behoren tot de categorie van *rights-holders*. Iedereen heeft immers mensenrechten, gewoon omdat hij mens is. Deze rechten worden verondersteld om gelijk te zijn voor iedereen. Ze kunnen bovendien niemand worden afgenomen. Door het ondertekenen en ratificeren van verdragen worden staten de voornaamste *duty-bearers*. Ze worden verondersteld om de rechten van hun burgers te respecteren, te beschermen en actief te implementeren.

Het onderscheid tussen *rights-holders* en *duty-bearers* verschilt in grote mate van de traditionele 'nodenbenadering'. Bij deze laatste zijn mensen immers volledig afhankelijk van de *goodwill* van anderen. Deze liefdadigheid staat in schril contrast met de verplichting van staten om de rechten van hun onderdanen te vrijwaren. Dit resulteert meteen ook in een andere financiering. Bij liefdadigheid, of de nodenbenadering, wordt er enkel beroep gedaan op extra geld dat mensen, organisaties of instituties vrijwillig afstaan om de ergste noden van specifieke groepen te lenigen. Bij de rechtenbenadering moet de financiering, althans theoretisch, op een gans andere manier verlopen. Aangezien de staten verplicht zijn om de rechten van hun onderdanen te vrijwaren, is het de taak van de staat om daarvoor geld ter beschikking te stellen. De bestaande middelen, het overheidsbudget, moet daarom zodanig aangewend worden dat de rechten van de bevolking worden beschermd en geïmplementeerd. Het gaat hier m.a.w. niet om extra middelen, maar om een ander gebruik van de bestaande middelen. Beleidsbeïnvloeding vormt dan ook een noodzakelijk onderdeel van een rechtenbenadering, terwijl dit in een nodenbenadering vaak over het hoofd wordt gezien.

Aangezien sommige overheden niet over voldoende middelen beschikken om de rechten van hun onderdanen te vrijwaren, laten de diverse mensenrechtenverdragen overheden toe om rechten progressief te implementeren. M.a.w. sommige rechten – meestal gaat het daarbij om sociaal-economische rechten – moeten niet meteen, maar binnen een realistische termijn worden gerealiseerd. Bovendien kunnen deze staten ook beroep doen op financiële middelen vanuit internationale samenwerking. Zo worden rijkere landen, krachtens diverse internationale verdragen, verplicht om dit proces te ondersteunen.

De implementatie van de rechtenbenadering is echter geen statisch eenrichtingsproces. *Rights-holders* worden niet verondersteld om passief af te wachten tot de staat hun rechten vrijwaart. Integendeel, er wordt verwacht dat de *rights-holders* op een actieve manier hun rechten opeisen. De staat moet als *duty-bearer* alles in het werk stellen om de context (zowel wettelijk, sociaal, economisch als politiek) te creëren waarbinnen elke persoon zijn rechten kan opeisen en uitoefenen.

Zowel het claimen als realiseren van een recht veronderstelt echter kennis over dat recht. Het is daarom belangrijk dat zowel de *rights-holders* als de *duty-bearers* via diverse kanalen worden geïnformeerd en bewustgemaakt over het bestaan en het belang van mensenrechten. Elke rechtenbenadering moet dan ook verzekeren dat:

de *duty-bearers* worden versterkt, zodat zij hun verplichtingen kunnen nakomen, en dat de *rights-holders* in staat gesteld worden om hun rechten effectief te kunnen claimen.

Kinderrechtenbenadering

Wat een specifieke kinderrechtenbenadering dan betreft, hebben we er reeds op gewezen dat de vier basisprincipes van het IVRK onlosmakelijk met elkaar verbonden zijn. Bij elke actie waarbij kinderen rechtstreeks of onrechtstreeks betrokken zijn, moeten deze principes tegelijkertijd in acht worden genomen. Enkel dan kan er sprake zijn van een kinderrechtenbenadering.

1. **Non-discriminatie** - Het Comité voor de Rechten van het Kind dat toeziet op de naleving en de interpretatie van het IVRK stelde in haar rapporten duidelijk dat non-discriminatie één van de vier hoekstenen vormt van een kinderrechtenaanpak. Het Comité omschreef discriminatie als *“any distinction, exclusion, restriction or preference which is based on any ground such as race, colour, sex, language, religion, political or other opinion, national or social origin, property, birth or other status, and which has the purpose or effect of nullifying or impairing the recognition, enjoyment or exercise by all persons, on an equal footing, of all rights and freedoms”*. Positieve discriminatie blijft volgens het Comité echter wel mogelijk. Het stelt immers dat er soms nood zal zijn aan bepaalde acties gericht op specifieke doelgroepen om bestaande discriminatie weg te werken.
2. **Het belang van het kind** - Het Comité voor de Rechten van het Kind stelt in haar rapporten zeer duidelijk dat elke overheid, institutie, organisatie of persoon steeds moet stilstaan bij de mogelijke impact van zijn actie op het leven van kinderen. Daarbij mag deze actie nooit in strijd zijn met het belang van het kind
3. **Recht op (over)leven en ontwikkeling** - Het concept ‘(over)leven en ontwikkeling’ is cruciaal voor de implementatie van het IVRK. Het Comité voor de Rechten van het Kind beschouwt dit als een holistisch concept. Diverse artikelen binnen het IVRK gaan dieper in op dit basisprincipe.
4. **Participatie** - Het Comité voor de Rechten van het Kind heeft herhaaldelijk benadrukt dat kinderen moeten bekeken worden als *rights-holders* en actieve participanten. M.a.w. kinderrechten zijn de mensenrechten voor kinderen. Dit principe betekent een groot verschil met de ‘nodenaanpak’ die nog steeds vaak wordt gehuldigd wanneer het over kinderen gaat. Kinderen mogen binnen internationale samenwerking niet langer als passieve slachtoffers worden beschouwd, maar moeten de kans krijgen om via een betekenisvolle participatie hun stem te laten horen in de zaken die hen aanbelangen. Dit vereist uiteraard een nieuwe aanpak waarbij niet enkel het eindresultaat maar ook het proces een belangrijke doelstelling vormt.

Kinderrechtenbenadering: een holistische aanpak

De rechten zoals vervat in het IVRK worden zoals dus traditioneel onderverdeeld in 3 categorieën, ook wel de 3 P's genoemd: *Protection* of beschermingsrechten, *Provision of* provisierechten en *Participation* of participatierechten. Enkel wanneer men deze 3 categorieën rechten tegelijk aanpakt, is er sprake van een kinderrechtenbenadering. Geen enkel mensenrecht kan immers afzonderlijk worden bekeken. Men kan enkel maar genieten van een bepaald recht als ook andere rechten worden gerespecteerd. Daarom worden mensen/kinderrechten als onsplitsbaar en onderling afhankelijk beschouwd. Dit vereist een holistische aanpak.

Voorbeeld- Onderwijs: noden- versus kinderrechtenbenadering

Vanuit een traditionele nodenaanpak wordt een bepaalde problematiek al te vaak op een zeer beperkte manier aangepakt. Veelal blijft het bij symptoombestrijding. Zo zal een lage scholingsgraad in een bepaalde streek stevast worden geanalyseerd als een gebrek aan (geografische en/of financiële) toegang tot onderwijs (cfr. de Millenniumdoelstellingen). De bouw van extra scholen en het verlagen of afschaffen van schoolgeld worden dan al snel als wondermiddelen naar voor geschoven. Deze maatregelen zijn mogelijk belangrijk, maar komen niet tegemoet aan het recht op onderwijs vanuit kinderrechtenperspectief. Vanuit kinderrechtenperspectief zal de onderwijstoestand eerst worden geanalyseerd vanuit de 3 P's. Deze analyse dwingt ons om onderwijs vanuit een meer holistisch standpunt te bekijken.

Protection - Zijn schoolgaande kinderen het slachtoffer van pesterijen, seksueel misbruik of regelrechte uitbuiting door de leerkracht of hun klasgenoten? Kunnen kinderen, en vooral meisjes, ongestoord op veilige wijze de weg naar school afleggen? Is de infrastructuur op school wel aangepast aan kinderen (o.a. latrines,...)? ...

Provision - Is er wel een school in de buurt? Is er (voldoende) pedagogisch lesmateriaal voor handen? Is de leerkracht wel goed opgeleid? Zijn er voldoende leerkrachten? Is er drinkbaar water? Zijn er bijkomende maaltijden tussen de middag? ...

Participation - Zijn jongeren verplicht om stil te luisteren tijdens de les of krijgen ze de kans om actief deel te nemen? Bestaat er een leerlingenraad waar echt naar wordt geluisterd? ...

De 3 P's dwingen ons om diverse vragen te stellen over de situatie van het onderwijs. Op die manier komen er problematieken aan de oppervlakte die anders nooit zouden worden aangepakt. Enkel wanneer al deze problemen tegelijk worden aangepakt, kan er sprake zijn van een op kinderrechten gebaseerd onderwijs. Het resultaat is meteen dat men niet (zoals traditioneel steeds gebeurde) de nadruk legt op toegang tot onderwijs, maar dat ook de kwaliteit van het onderwijs verbetert.

De impact of het belang van het IVRK

Wat is het resultaat van 18 jaar IVRK?

Internationaal - De belangrijkste en unieke realisatie van het IVRK is dat anno 2007 193 landen het Verdrag geratificeerd hebben. Montenegro is onlangs de 193^e verdragstaat geworden. Dit betekent zowat alle landen ter wereld. Enkel Somalië en de Verenigde Staten staan een reële universele erkenning van het Verdrag nog in de weg. De niet-ratificatie door Somalië kan vrij redelijk verklaard worden door het ontbreken van de nodige beleidsmatige en juridische instellingen in het land. De niet-ratificatie door de Verenigde Staten van Amerika heeft echter heel andere redenen. Over het algemeen oordelen de VS dat de bepalingen in strijd zijn met zowel het ouderlijk gezag (hoewel dat gezag in het IVKR duidelijk erkend wordt) als met de soevereiniteit van het land. Ze vinden het IVRK te verregaand en vrezen vooral het belang dat het IVRK hecht aan de participatie van kinderen. Ondanks de weigering van Somalië en de VSA is het IVRK het meest geratificeerde verdrag in de geschiedenis. En het is daarenboven het meest verrijkende en allesomvattende mensenrechtenverdrag.

Een andere belangrijke realisatie is de verplichte rapportage door de landen aan het VN-kinderrechtencomité. Dit resulteerde in verschillende zittingen van het Comité tijdens dewelke reeds vele landenrapporten werden bestudeerd. Mede hierdoor werd het kinderrechtenbeleid van heel wat landen aanzienlijk bijgesteld. Helaas is er nog steeds een grote achterstand in deze besprekingen omwille van het tekort aan medewerkers en het beperkt aantal leden van het Comité. Het Comité is nu wel reeds uitgebreid tot 18 leden.

Verder belangrijk juridisch resultaat vinden we in het feit dat dankzij het IVRK een nieuw verdrag werd aangenomen en dat twee nieuwe facultatieve protocollen zijn aangenomen. Het betreft enerzijds het verbod en onmiddellijke actie voor de eliminatie van de ergste vormen van kinderarbeid, d.i. conventie 182 van de Internationale Arbeidsorganisatie (ILO, 17 juni 1999). En anderzijds het Facultatief Protocol bij het Kinderrechtenverdrag inzake kinderen in gewapende conflicten en het Facultatief Protocol inzake handel in kinderen, kinderprostitutie en kinderpornografie.

Nationaal - Door toedoen van het IVRK hebben heel wat landen een grote aanpassing van hun nationale wetgeving doorgevoerd, voornamelijk inzake onderwijs, arbeid, discriminatie en prostitutie van kinderen. Er werden ook heel wat nationale instellingen, organen en ombudspersonen belast met nalevingcontrole en bevordering van het Verdrag. Voorbeelden hiervan zijn het Kinderrechtencommissariaat in Vlaanderen en de *Délégué général aux droits de l'enfant* in Wallonië. Er werden wapenstilstanden afgedwongen die inenting-, gezondheids- en voedingscampagnes voor kinderen mogelijk maakten, b.v. in Afghanistan, Somalië, Congo, ... Er werd in vele landen een grotere deelname van kinderen zelf aan discussies, acties en beleidsformulering gerealiseerd, bijvoorbeeld de kindereparlementen in verschillende Afrikaanse landen. In een aantal landen, waaronder België, werd een begin gemaakt met analyse van de impact van beleidsmaatregelen op kinderen. Zo werd in Genève de kindereffectenrapportage (een decreet van 15 juli 1997) van het Vlaams Parlement als voorbeeld gesteld.

De paradox - Het is niet moeilijk om met superlatieven de verwezenlijkingen van het IVRK te omschrijven: het is en blijft nu eenmaal het scharnierpunt in de strijd voor meer respect voor de rechten van het kind. Het is daarenboven een verdrag, geen intentieverklaring, en dus moet elke verdragsstaat de bepalingen van het IVRK in zijn territoriale bevoegdheidsfeer uitvoeren. Ondanks deze juridische verankering blijven kinderrechten massaal geschonden. Nog steeds sterven er miljoenen kinderen aan ondervoeding en aan ziektes die kunnen voorkomen worden. Honderdduizenden kinderen zijn het slachtoffer van prostitutie en gewapende conflicten. Op sommige vlakken zijn de misbruiken tegen kinderen vandaag zelfs schrijnender dan voor de universele ratificatie van het IVRK. Ondanks de vele internationale en nationale maatregelen die deze praktijken veroordelen en trachten te verhinderen, gaan de misbruiken vaak gewoon door. Is de weg naar de hel geplaveid met een mooi Verdrag?

Paradoxaal genoeg stellen we vast dat het erkennen en promoten van kinderrechten het moeilijkst is in landen waar er nog heel wat schendingen plaatsvinden. In landen, die relatief gezien weinig problemen hebben met het respecteren van kinderrechten, bestaan er goed uitgewerkte wettelijke en institutionele beschermingsmaatregelen. Het ontbreken van een goed werkend democratisch systeem ligt vaak aan de oorsprong van deze paradox.

Grondwettelijke erkenning van kinderrechten

De ratificatie van een verdrag is de noodzakelijke eerste stap in de implementatie ervan, maar is verre van voldoende. Lidstaten moeten bereid zijn om dit verdrag ook daadwerkelijk toe te passen. Een verankering in de nationale grondwet kan daartoe bijdragen. Hoewel niet als verplichtend opgenomen in het IVRK, heeft het Verdrag een sterke bijdrage geleverd aan de opname van kinderrechtsvoorzieningen in nationale grondwetten. Het IVRK stelt in artikel 4 dat “alle staten die partij zijn, alle passende wettelijke, bestuurlijke en andere maatregelen nemen om de in dit Verdrag erkende rechten te verwezenlijken.” Het IVRK verwijst dus eigenlijk niet naar een grondwettelijke verankering van de rechten van het kind door de verdragsstaten, wel vraagt ze om alle ‘passende’ maatregelen te treffen en grondwettelijke maatregelen zijn zeker passend. In de praktijk tracht het Comité voor de Rechten van het Kind de verdragsstaten ertoe aan te zetten om kinderrechten grondwettelijk te beschermen. Grondwettelijke erkenning van het respect voor de rechten van het kind geeft wel een geprivilegieerd karakter aan deze rechten.

Met betrekking tot kinderrechten kunnen we wereldwijd drie soorten grondwetten onderscheiden:

1. de grondwetten waarin er geen specifieke verwijzingen zijn naar voorzieningen voor kinderen;
2. de grondwetten die ijveren voor de bescherming van kinderen tegen bedreigingen;
3. de grondwetten die een kinderrechtenbenadering reflecteren.

Het moet echter onmiddellijk benadrukt worden dat er niet noodzakelijk een positieve correlatie is tussen een grondwettelijke erkenning van kinderrechten en de effectieve bescherming van die rechten in de praktijk. Noch betekent het ‘niet-opgenomen zijn’ van kinderrechten in de grondwet dat dat land weinig tot geen aandacht heeft voor de bescherming van de rechten van het kind. De redenen voor de verschillende types grondwetten zijn vaak historisch gegroeid.

Grondwetten zonder specifieke verwijzingen naar voorzieningen voor kinderen -

Een aantal grondwetten bevatten geen significante verwijzing naar de rechten van het kind. Het zijn veelal de oudere grondwetten, vaak nog voor het tijdperk van 'aandacht voor mensenrechten' opgesteld. Voorbeelden hiervan zijn Australië, Canada, Cyprus, Marokko, Noorwegen en Sri Lanka.

In 2000 besliste de Belgische grondwetgever het recht van elk kind op morele, lichamelijke, geestelijke en seksuele integriteit in de Grondwet op te nemen (art. 22bis GW). Een specifieke verwijzing naar het Verdrag van 20 november 1989 inzake de rechten van het kind staat echter niet in de Belgische Grondwet opgenomen. In de Senaatscommissie Institutionele Aangelegenheden werd in 2004 een politieke consensus gevonden rond een herziening van art. 22 bis waarin gepleit wordt voor een allesomvattende grondwettelijke erkenning van de rechten van het kind conform de drie krachtlijnen van het Kinderrechtenverdrag. Helaas is dit voorstel in de Kamer blijven hangen en is een allesomvattende grondwettelijke erkenning van de rechten van het kind in België nog steeds geen feit.

Grondwetten die ijveren voor de bescherming van kinderen tegen bedreigingen -

In deze grondwetten worden kinderen gezien als subjecten die moeten beschermd worden. Dat is o.a. het geval in Albanië, Duitsland, Ierland,, Gambië, Nepal en Nicaragua. Een nobele inzet, maar het weerspiegelt niet echt de rechtenbenadering van het IVRK. In de eerste plaats gaat het in deze grondwetten eerder om bescherming dan om het toekennen van rechten aan kinderen. Ten tweede bekijkt deze benadering het beschermen van kinderen teveel vanuit het oogpunt van de ouders en worden veelal de rechten van de ouders veilig gesteld (is niet noodzakelijk altijd in het belang van het kind). Ten derde zijn de kindgerichte bepalingen in deze grondwetten vaak zeer beperkt. Er wordt één enkel recht of een aantal rechten uitgehaald. Niet zo allesomvattend als het VN-Kinderrechtenverdrag zelf. En ook niet zo verreichend als de standaarden uit het IVRK.

Grondwetten die een kinderrechtenbenadering reflecteren -

Ongeveer 20 landen wereldwijd beschikken over een grondwet waarin de bescherming en promotie van de rechten van het kind sterk verankerd zijn. Het zijn meestal landen waar de grondwet na 1989 werd opgesteld of vernieuwd, o.a. Brazilië, Ecuador, Ethiopië, Finland, Oeganda en Portugal. In deze grondwetten staan een aantal belangrijke kinderrechten opgesomd, en dit keer niet vanuit het 'beschermende oogpunt' opgesomd. Ze zien kinderen als rechtssubjecten en vertrekken vanuit een rechtenbenadering. Kinderen verdienen bescherming, niet omdat ze hulpeloos zijn, maar omdat ze daar recht op hebben. Probleem met deze grondwetten is dat er vaak een enorme kloof gaapt tussen theorie en praktijk. Het is bijvoorbeeld frappant vast te stellen dat Oeganda en Ethiopië een heel sterke kinderrechtenverankering hebben in hun grondwet, terwijl er net in die landen nog heel wat flagrante kinderrechtschendingen plaatsvinden.

De status en implementatie van kinderrechten in nationale grondwetten -

De betekenis van elk grondwettelijk erkend mensenrecht wordt onmiddellijk ontkracht als er geen concrete implementatie, bijv. de voorziening van een kinderrechtenombudsdienst, wordt voorzien of als er zodanige beperkingen worden aan opgelegd dat de werking ervan tegengehouden wordt. Dit moet ook nog eens gelinkt worden aan het feit dat kinderen zelden de bevoegdheid hebben om hun rechten uit te oefenen, of ze juridisch af te dwingen. Ondanks het feit dat het merendeel van de 'kinderrechten'-grondwetten enkele uitvoerbare maatregelen voorzien om die

kinderrechten uit te oefenen, houden er slechts weinigen rekening met de specifieke noden van kinderen om een schending van hun rechten aan te vechten. Kinderen weten vaak zelfs gewoon niet dat hun rechten grondwettelijk verankerd zijn, hoe zouden ze die dan kunnen afdwingen?

Conclusie - Als conclusie kunnen we stellen dat een grondwettelijke erkenning voor de rechten van het kind een belangrijke stap is in de richting naar aanpassingen van de wettelijke en beleidsmatige kaders om kinderrechten op nationaal niveau te promoten en te beschermen. Het legt een belangrijke basis voor een kinderrechtenbescherming.

Toch moeten we ook vaststellen dat een grondwettelijke verankering niet noodzakelijk een garantie biedt op ook een daadwerkelijke toepassing van deze rechten. In heel wat grondwetten die dateren van na de opstelling en invoeging van het VN-Kinderrechtenverdrag betekent de opname van de bescherming van de rechten van het kind niet meer dan een papieren belofte. In tegenstelling tot deze grondwetten, zijn er ook een heel pak landen waar een heel kindvriendelijk beleid wordt gevoerd en waar met geen woord over kinderrechten wordt gerept in hun grondwet.

Nationale wetgeving

Naast de grondwettelijke opname van de rechten van het kind, is er natuurlijk ook nog de nationale wetgeving. Dat is niet het enige kanaal om het IVRK op nationaal vlak te implementeren en in sommige gevallen zijn er zelfs betere manieren, maar toch blijft wetgeving van cruciaal belang. Het is de verplichting van elke verdragsstaat om de bepalingen van het IVRK in zijn territoriale bevoegdheidsfeer uit te voeren. Indien nodig zullen ze passende wettelijke maatregelen moeten nemen. Hierdoor wordt het IVRK verankerd in het nationale recht, al of niet met expliciete verwijzing in de wettekst zelf naar het Verdrag als geheel of naar de relevante verdragsbepalingen.

Anders is het wanneer individuele burgers rechten uit het Verdrag willen afdwingen, wanneer ze het Verdrag rechtstreeks willen invoeren voor hun nationale rechter. Hier rijst de vraag naar de directe werking, het *self executive* karakter van het verdrag. Een verdrag met directe werking kan namelijk door elke burger rechtsgeldig voor de nationale rechter worden ingeroepen en heeft zeker voorrang op elke vroegere nationale norm, zelfs op de Grondwet. Overeenkomstig het beginsel van voorrang van internationaal recht op de nationale wetgeving heeft een direct werkende verdragsbepaling daarenboven ook voorrang op een nationale wet van een latere datum. Er dienen wel een aantal inhoudelijke voorwaarden te zijn vervuld opdat in een land aan een verdrag directe werking kan worden verleend.

Nationale actieplannen

In mei 2002, aan de vooravond van de Kinderrechtentop van de VN, riepen wereldwijd ombudsmannen en kinderrechtencommissarissen de mensen op om na jaren van internationale standaardzetting en ratificaties, eindelijk werk te maken van de implementatie van al deze verdragen. Rechten hebben op papier betekent weinig tot niets als deze rechten niet kunnen afgedwongen worden. In het wereldactieplan *World Fit For Children*, dat op de Top werd goedgekeurd, hebben de verdragsstaten er zich dan toe verbonden om “zo mogelijk tegen eind 2003 nationale, en waar nodig regionale actieplannen met een serie van specifieke, meetbare en tijdsgebonden doelstellingen” op te stellen. In deze Actieplannen wordt tevens ingegaan op de conclusies en

aanbevelingen die het VN-Kinderrechtencomité in Genève heeft gedaan tijdens de bespreking van het landenrapport over de uitvoering van het IVRK. *Structuur* - Afgesproken werd dat elk Nationaal Actieplan Kinderrechten als structuur de 10 'strategische' doelstellingen volgt van het wereldactieplan:

1. voorrang geven aan kinderen
2. armoede bestrijden; investeren in kinderen
3. geen enkel kind uitsluiten
4. zorgen voor elk kind
5. onderwijs voor elk kind
6. kinderen beschermen tegen mishandeling en uitbuiting
7. kinderen beschermen tegen oorlog
8. bestrijden van HIV/ AIDS
9. Luisteren naar kinderen en hun participatie verzekeren
10. de planeet beschermen voor de kinderen

Deze nationale actieplannen zijn echter geen statische doelstellingen. Het is belangrijk dat er voorzien wordt in opvolgingsmechanismen en – instrumenten. En dat de actieplannen worden bijgesteld naargelang de noden en omstandigheden.

De rol van NGO's - NGO's hebben een belangrijke rol gespeeld bij de totstandkoming van het IVRK. Ze waken over de toepassing door het opstellen van alternatieve rapporten aan het Comité voor de Rechten van het Kind, door hulp te geven aan internationale organisaties en regeringen bij de promotie en bescherming van de rechten van het kind en natuurlijk door hun eigen strijd om inconsistenties met het Verdrag aan te kaarten. Naast de officiële rapporten die de lidstaten elke vijf jaar aan het Kinderrechtencomité in Genève moeten overmaken, hebben NGO's de kans om tegelijkertijd een alternatief rapport op te sturen. Deze mogelijkheid zit verankerd in het IVRK. Het doel is de conformiteit te analyseren van de nationale wetgeving met het IVRK enerzijds en de mate waarin de bestaande wetgeving wordt toegepast anderzijds, dit in een poging om een juist beeld te krijgen van de manier waarop een land het Verdrag in de praktijk toepast. Regeringen hebben nogal eens de neiging hun rapporten vooral een juridische invalshoek te geven, wat de NGO's een essentiële rol geeft met betrekking tot de informatie over de praktische toepassing (of niet-toepassing) van het Verdrag. Bovendien wil dit rapport de informatie die door de regering werd verstrekt, bevestigen of tegenspreken. Ze dragen ook bij tot een groter publiek bewustzijn van het belang van meer respect voor kinderrechten.

Anderzijds heeft het IVRK en het Comité voor de Rechten van het Kind een grote invloed gehad op de creatie en werking van de NGO's. Een heel aantal NGO's danken hun bestaansreden aan het IVRK. Twee voorbeelden hiervan zijn *Espoir pour les enfants* in Ivoorkust (2002) en *HAQ Centre for Child Rights* in India (1999). Ze zijn speciaal opgericht om toe te zien op en te helpen bij de implementatie van het IVRK. Andere NGO's bestonden al en hebben het IVRK als basis gebruikt bij het uitwerken van een nieuwe strategie.

Wereldwijd werden er ook internationale (*The NGO Group for the Convention on the Rights of the Child*) en nationale kinderrechtencoalities zoals in België de Vlaamse Kinderrechtencoalitie en de *Coördination des ONG pour les Droits de l'Enfant*, opgericht. Deze coalities zijn netwerken van NGO's die informatie en expertise samenbrengen en uitwisselen inzake de toepassing van het IVRK. Ze doen dit door belangenbehartiging,

lobbywerk en beleidsmonitoring. Ook NGO's spelen een belangrijke rol in het promoten van de bescherming van de rechten van het kind. Hun werk heeft een rechtstreekse of onrechtstreekse impact op de situatie van kinderen. Toch gebruiken maar weinig NGO's het IVRK als normatief kader.

Inzake kinderrechten en ontwikkelingssamenwerking is in België heel recent het initiatief genomen door Plan België, UNICEF België en ECPAT België om een 'Platform kinderrechten in ontwikkelingssamenwerking' op te richten. Het Platform zal voornamelijk advies verlenen en opleidingen verzorgen inzake kinderrechten in ontwikkelingssamenwerking. Plan België verzorgt momenteel het secretariaat.

Controle op de implementatie en interpretatie van het IVRK

Comité voor de Rechten van het Kind - De implementatie en interpretatie van het Internationaal Verdrag inzake de Rechten van het Kind is in de eerste plaats een taak van de lidstaten van het Verdrag. Door dit juridisch bindend verdrag te ratificeren zijn de nationale overheden ertoe gehouden de bepalingen ervan na te leven. Toch heeft het IVRK ook voorzien in een internationaal 'instrument' om de naleving van het verdrag te garanderen. De internationale controle op de naleving van het IVRK is ingevolge artikel 43 toevertrouwd aan het Comité voor de rechten van het Kind dat zitting heeft in Genève. Het Comité werkt nauw samen met vele andere VN-instellingen en programma's aan een universele naleving van alle kinderrechten. Het is samengesteld uit 18 onafhankelijke experts, formuleert aanbevelingen en speciale maatregelen om kinderen meer en beter van deze rechten te laten genieten.

Het Kinderrechtenverdrag zelf voorziet in mechanismen die de naleving van het verdrag moeten verzekeren. Zo zijn de verdragspartijen verplicht om 2 jaar na de ratificatie/toetreding, en daarna om de 5 jaar rapporten over de toestand en de voortgang van de rechten van het kind in hun land, aan het Comité voor te leggen. Art. 44 omschrijft uitvoerig deze rapportageplicht en het Comité heeft richtlijnen voor deze rapporten opgesteld. Doel van de procedure is onder meer om in dialoog met de regering van een verdragspartij te bekijken waar de knelpunten zitten bij de implementatie van de verdragsverplichtingen, en wat daar eventueel kan aan gedaan worden. Zo een landenrapportage draagt bij aan de beschikbaarheid van informatie in een land over de stand van zaken rond de rechten van kinderen. De rapportage kan ook worden aangegrepen om het debat aan te zwengelen, nieuwe impulsen te geven aan beleid en praktijk, en nieuwe ideeën te formuleren om de rechten van kinderen beter te kunnen garanderen.

Op basis van de analyse van dit rapport van de lidstaat, en alternatieve rapporten van de civiele maatschappij, formuleert het Comité 'slotbeschouwingen'. Deze slotbeschouwingen dienen beschouwd te worden als een bijzondere vorm van rechtspraak. Zij worden meegedeeld aan de Algemene Vergadering van de VN en uiteraard ook aan de betrokken verdragspartij. Ook door hun periodiciteit vormen deze slotbeschouwingen uiterst belangrijke documenten in het continue toezichtproces. Zij bevatten namelijk gegevens die op zich weer de uitgangspunten vormen voor de volgende rapporten en besprekingen.

Dit rapportagesysteem, hoe belangrijk ook voor de naleving van de bepalingen uit het IVRK, dient vanuit een juridisch standpunt toch ook gerelativeerd te worden. Het eerder vrijblijvende karakter van deze rapporten heeft uiteraard nooit dezelfde impact

als afdwingbare rechtspraak. In tegenstelling tot bijvoorbeeld het Europees Verdrag voor de Rechten van de Mens, kunnen lidstaten of individuen, die een schending van het IVRK door een staat ondervinden, geen klacht indienen bij een onafhankelijk rechtsprekend orgaan. De ontwerpers van het IVRK hebben eerder geopteerd voor een positieve sanctionering en doen een beroep op de idee van ‘wederzijdse hulp, ondersteuning en samenwerking’. Teneinde de daadwerkelijke toepassing van het Verdrag te bevorderen wordt internationale samenwerking zelfs concreet aangemoedigd door artikel 45, b en d. Hierdoor kunnen op vraag van de partijstaten, of op suggestie van het Comité, verzoeken tot technisch advies of technische ondersteuning bekend gemaakt worden.

Naast het uitoefenen van toezicht op de naleving van het IVRK zorgt het Comité tevens voor de praktische interpretatie van het IVRK. Dit gebeurt aan de hand van de zogenaamde *General Comments*. Hoewel niet bindend, analyseert elke *General Comment* met veel moreel gezag hoe een specifiek kinderrecht geïnterpreteerd en in de praktijk omgezet dient te worden. Deze commentaren vormen dan ook een bijzonder geschikt instrument om het transversale thema kinderrechten in het nationale beleid in te passen.

Tenslotte organiseert het Comité sedert enkele jaren ook ‘open’ themadagen gewijd aan een specifiek artikel van de conventie. Op deze besprekingen zijn naast regeringen, ook NGO's, onderzoeksinstellingen, VN-agentschappen en deskundigen aanwezig.

Kinderrechten in de ontwikkelingssamenwerking

Het belang van kinderrechten in internationale samenwerking

Argumentatie voor meer aandacht voor kinderrechten in ontwikkelingssamenwerking - Meer dan de helft van de bevolking uit het Zuiden bestaat uit kinderen onder de 18 jaar. Als men geen rekening houdt met deze groep is het structureel bestrijden van armoede bij voorbaat gedoemd om te mislukken. Om tot een duurzame ontwikkeling en efficiënte internationale samenwerking te komen moet het respect voor de rechten van het kind in het beleid worden opgenomen. Kinderen zijn de grootste slachtoffers van armoede in de wereld. Meer dan een half miljard kinderen - zowat 40 procent van alle kinderen in de landen van het Zuiden – moet elke dag zien rond te komen met minder dan één euro. Armoede leidt tot onherstelbare schade op fysiek en mentaal vlak. Armoede leidt ertoe dat kinderen niet naar school kunnen en een onoverbrugbare achterstand oplopen in onderwijs en vorming. Armoede maakt dat kinderen niet gevaccineerd worden en niet verzorgd in geval van ziekte. Kinderen die lijden onder armoede hebben maar een kleine kans om zich later als volwassenen op te werpen tot productieve krachten in de samenleving. Integendeel, eens volwassen geven ze doorgaans de armoede die hen kenmerkt door aan hun kinderen. Ondervoede kinderen hebben een grote kans om later als ondervoede moeders baby's op de wereld te zetten met een ondergewicht. Ouders die te weinig scholing hebben genoten, zijn minder geneigd hun kinderen naar school te sturen. Investeren in kinderen kan deze vicieuze cirkel van armoede doorbreken en vormt dan ook een uitstekende werkwijze binnen de directe armoedebestrijding zoals vooropgesteld in de Millenniumverklaring. Er moet dus duidelijk rekening gehouden worden met het welzijn van kinderen en het respect voor hun rechten. De argumentatie kan op verschillende niveaus gevoerd worden.

Ethische redenen - Het is onduidelijk dat elke dag meer dan 30.000 kinderen sterven aan ziekte en ontbering, terwijl de wereld over de kennis beschikt om deze hoge kindersterfte te voorkomen en voldoende rijk is om elk kind in menswaardige omstandigheden te laten opgroeien. Investeren in kinderen heeft in deze context te maken met het respect voor hun menselijke waardigheid.

Juridische redenen - Het IVRK stelt dat elk kind recht heeft op overleving, ontwikkeling, bescherming en participatie, elk kind, zonder uitzondering. Met uitzondering van de Verenigde Staten van Amerika en Somalië heeft elk land zich akkoord verklaard met het Kinderrechtenverdrag. Deze landen hebben zich aldus juridisch verbonden de bepalingen van het Kinderrechtenverdrag te concretiseren voor elk kind.

Politiek redenen - Kinderen vormen – vooral in het Zuiden – een zeer groot deel van de bevolking. Democratisch bestuur houdt rekening met de noden en rechten van zijn bevolking. Toch blijft de inspraak van kinderen vaak zeer beperkt, en vaak zelfs onbestaand. Daarnaast vormt het stimuleren van participatie bij kinderen tevens een democratische waarborg voor de toekomst. Tijdens dergelijke initiatieven worden kinderen immers spelenderwijs geconfronteerd met democratische besluitvormen, waardoor een basis wordt gevormd voor een democratische samenleving in de toekomst.

Sociaal-economische redenen - Onderzoek heeft overvloedig bewezen hoe belangrijk het welzijn van kinderen voor de huidige en de toekomstige ontwikkeling van een samenleving is. Recente studies onderlijnen de negatieve gevolgen van de verregaande liberalisering en globalisering van de wereldeconomie op het dagelijks leven van kinderen, vooral voor de kinderen in het Zuiden. De mogelijke voordelen van de globalisering blijven beperkt tot een erg kleine groep bevoorrechte kinderen uit het rijke noorden. Toch blijven de middelen die in het welzijn van kinderen en het respect voor hun rechten geïnvesteerd worden, in vele gevallen beschamend beperkt, ondanks alle ethische, juridische, politiek-democratische en sociaal-economische argumenten.

Enkele concrete voorbeelden

Recht op een naam en nationaliteit (art. 7 IVRK) - Geboorteregistratie

Wereldwijd worden jaarlijks zo een 48 miljoen kinderen niet geregistreerd bij hun geboorte (36 procent van alle pasgeborenen). In totaal gaat het om meer dan een half miljard mensen. Dit schijnbaar administratief probleem heeft verregaande gevolgen voor de overleving en ontwikkeling van de betrokken kinderen. Immers, geen geboortebewijs betekent in vele landen in het Zuiden geen toegang tot onderwijs en gezondheidszorg. Geen geboortebewijs betekent ook dat kinderen onbeschermd zijn tegen misbruik, uitbuiting en verwaarlozing. Zo vormt een meisje zonder officiële papieren een gemakkelijk slachtoffer voor mensenhandelaars. Wie officieel niet bestaat, kan immers niet worden gezocht en teruggevonden bij verdwijning. Daarbij is de kans zeer klein dat het meisje haar ontvoerders zal ontvluchten. Waar kan zij immers terecht zonder papieren ?

Ook bij humanitaire rampen is het hebben van een geboortebewijs zeer belangrijk. Zo konden heel wat slachtoffers van de tsunami geen beroep doen op overheidssteun omdat ze officieel niet konden bewijzen dat ze in het getroffen gebied woonden.

Het recht om onmiddellijk na de geboorte geregistreerd te worden en een naam en een nationaliteit te verkrijgen, wordt expliciet vermeld onder artikel 7 van het IVKR. Zonder geboorteregistratie kan men dus de behaalde resultaten van de Millenniumdoelstellingen ook niet monitoren en evalueren.

Recht op een goede gezondheid en gezondheidszorg (art. 24 IVRK) - Kinderen en aids

Kinderen zijn de grootste slachtoffers en tegelijk het perspectief voor een oplossing voor de aids-epidemie. Elke dag sterven meer dan duizend kinderen onder de 18 jaar aan de gevolgen van HIV / aids. Meer dan 3 miljoen kinderen zijn besmet met het aids-virus. Kinderen worden ook bijzonder zwaar getroffen door de ontwrichting van de sociale omgeving waartoe de aids-epidemie leidt. In het licht van de bovenstaande vaststellingen betekent het dat in de strijd tegen aids de inspanningen in de eerste plaats dienen gericht te worden naar minderjarigen. Het is immers bij kinderen dat de verdere verspreiding van de aids-epidemie gestopt kan worden.

Verwijzingen vanuit het IVRK

Het woord 'ontwikkelingssamenwerking' komt als dusdanig niet voor in het IVRK. Het Verdrag handelt in principe ook niet over ontwikkelingssamenwerking, maar over de verplichting van individuele staten om de rechten van het kind, zoals neergelegd in het Verdrag, te eerbiedigen, na te leven en toe te passen. Toch biedt het IVRK unieke aanknopingspunten voor internationale ontwikkelingssamenwerking. In de eerste

plaats is er artikel 4. Daarin wordt van de verdragsstaten verlangd dat zij passende wetgevende, administratieve en andere maatregelen nemen voor de implementatie van onder andere de economische, sociale en culturele rechten “in de ruimste mate waarin de hun ter beschikking staande middelen dit toelaten en, indien nodig, in het kader van internationale samenwerking”.

Het vernoemen van internationale samenwerking als een instrument voor de realisering en implementatie van mensenrechten in de desbetreffende verdragen is helaas vrij uitzonderlijk. Het belang van internationale samenwerking wordt verder enkel vermeld in artikel 10 van het Internationaal Convenant over Economische, Sociale en Culturele Rechten. Dit artikel erkent het recht van eenieder op een aangepaste levensstandaard en vrijwaring van honger. Internationale samenwerking wordt gezien als een instrument ter verwezenlijking van deze rechten. Helaas veel meer dan dit is er in andere mensenrechtenverdragen niet te vinden.

Het IVRK gaat echter verder, met name als het gaat om de rechten van kinderen met een handicap (art. 23 IVRK), het recht op een goede gezondheid en gezondheidszorg (art. 24 IVRK) en het recht op onderwijs (art. 28 IVRK). In elk van deze artikelen worden de verdragsstaten met betrekking tot de verwezenlijking van de rechten daarin vermeld, opgeroepen tot ‘het promoten en bevorderen van internationale samenwerking’. Daarbij wordt ook expliciet vermeld dat ‘er in het bijzonder rekening moet worden gehouden met de behoeften van ontwikkelingslanden’. Eén van de unieke kenmerken van het IVRK is dan ook dat het uitdrukkelijk verwacht dat er internationale solidariteit is in het streven naar de verwezenlijking van de rechten van het kind.

Kinderrechten in de Belgische en Vlaamse ontwikkelingssamenwerking

Federaal: Van Verwilghen naar De Decker - De Algemene Wet Internationale Samenwerking van 25 mei 1999 vormt de basis voor de ontwikkelingssamenwerking in België. Met deze wet kreeg de Belgische ontwikkelingssamenwerking voor het eerst een wettelijke basis. De wet legt de doelstellingen en instrumenten van de samenwerking vast. Het innovatieve van deze wet is de geografische en sectorale concentratie van de Belgische ontwikkelingssamenwerking met als doel een efficiënter en krachtadiger beleid. Er wordt gewerkt rond vijf basissectoren: 1) basisgezondheidszorg, inclusief reproductieve gezondheid; 2) onderwijs en vorming; 3) landbouw en voedselzekerheid; 4) basisinfrastructuur en 5) maatschappijopbouw. De wet van 1999 voorzag tot voor kort ook drie sectoroverschrijdende thema's: leefmilieu, gender en sociale economie. In juli 2005 werd de ‘eerbied voor de rechten van het kind’ toegevoegd als vierde sectoroverschrijdend thema (zie verder).

Het federale beleid heeft de jongste jaren enkele schuchtere stappen gezet met als doel meer aandacht voor de rechten van het kind. De beleidsnota van Minister De Decker van 22 oktober 2004 benadrukt kinderrechten als een aandachtspunt binnen het beleid. Het gaat hier echter niet om aandacht voor alle kinderrechten, slechts een aantal problematieken zoals kindsoldaten, kinderarbeid en seksuele uitbuiting van kinderen worden belicht. Hoewel deze extreme vormen van uitbuiting van kinderen zeker bijzondere aandacht verdienen, bleef de vraag of een beleidsnota rond kinderen en kinderrechten in zijn totaliteit binnen ontwikkelingssamenwerking niet aangewezen zou zijn. Deze lacune is er de oorzaak van dat kinderen en hun rechten als een specifiek thema, met specifieke projecten, werden beschouwd. Respect voor en implementatie

van de rechten van het kind kan men echter niet ten volle bekomen via afzonderlijke projecten. Het vereist immers een transversale aanpak, een houding die in alle acties inzake ontwikkelingssamenwerking tot uiting moet komen.

De Conferentie 'Kinder(recht)en en Ontwikkelingssamenwerking' - Op 18 november 2004 organiseerden Plan België, Unicef België en Ecpat België ter gelegenheid van de vijftiende verjaardag van het IVRK de conferentie 'Kinder(recht)en en Ontwikkelingssamenwerking'. Dit was de eerste Europese conferentie die de aandacht vestigde op het verband tussen mensenrechten en kinderrechten enerzijds en de strijd tegen armoede anderzijds. Deze conferentie toonde het belang aan van een op kinderrechten gebaseerde ontwikkelingssamenwerking. Niet omdat dat 'sympathiek' zou zijn, maar omdat een dergelijke benaderingswijze essentieel is om aan efficiënte armoedebestrijding te doen. Eén van de aanbevelingen van deze Conferentie was dan ook om de rechten van het kind als vierde grensoverschrijdende thema in de Algemene Wet Internationale Samenwerking (1999) in te schrijven. Na het nodige lobbywerk van Plan België, Unicef België en Ecpat België en op initiatief van senator Sabine de Bethune keurde het parlement deze wetswijziging goed op 7 juli 2005.

Strategienota Kinderrechten - Door deze wetswijziging worden de rechten van het kind – alvast in theorie – een aandachtspunt bij elk initiatief van de Belgische ontwikkelingssamenwerking. De aandacht voor kinderrechten wordt structureel ingebed. Tegelijkertijd impliceert deze amendering ook de opmaak en verzending aan het Parlement van een strategienota. Deze strategienota moet het beleid concretiseren en evaluatie en bijsturing mogelijk maken. Momenteel wordt de laatste hand aan deze strategienota kinderrechtennota gelegd. De nota viseert in de eerste plaats de Belgische directe bilaterale samenwerking, maar de opname van de rechten van het kind in de Belgische Wet op de Internationale Samenwerking heeft ook gevolgen voor de actoren van de indirecte bilaterale en de multilaterale samenwerking die door de Belgische staat mede gefinancierd worden.

Regionaal: de kindereffectrapportage en het Vlaams Kaderdecreet - Op 19 mei 2006 is op initiatief van minister Geert Bourgeois het ontwerp van kaderdecreet voor de Vlaamse ontwikkelingssamenwerking door de Vlaamse regering goedgekeurd. Met deze tekst wil Vlaanderen tonen dat het ontwikkelingssamenwerking als een belangrijk beleidsdomein beschouwt waar een lange termijnvisie moet worden voor ingevuld. Een kaderdecreet zal de Vlaamse ontwikkelingssamenwerking beter kunnen structureren en zal een efficiënter OS beleid mogelijk maken. Verontrustend is echter het ontbreken van elke aandacht voor de rechten van het kind. En dat is eigenlijk zeer verwonderlijk omdat de Vlaamse wetgever reeds op 15 juli 1997 een decreet heeft goedgekeurd houdende de instelling van het kindereffectrapport en de toetsing van het regeringsbeleid aan de naleving van de rechten van het kind. Eigenlijk is daarmee al gezegd dat kinderrechten een transversaal thema in het Vlaamse regeringsbeleid is en dus ook moet opgenomen worden in het kaderdecreet over ontwikkelingssamenwerking.

De regelgeving inzake de kindereffectrapportage (KER) houdt in dat elk ontwerp van decreet "voorzover de voorgenomen beslissing kennelijk het belang van het kind rechtstreeks raakt" bij de indiening in het Vlaams Parlement vergezeld moet gaan van een KER. De toepassing van de KER is in de eerste plaats de bevoegdheid van iedere minister voor wat betreft zijn of haar beleidsdomein. Het is de minister die het 'kennelijk belang' inschat. Als de bevoegde minister van oordeel is dat het voorontwerp kennelijk het belang van het kind rechtstreeks raakt en hij een afwijking van de

verplichting wenselijk acht, heeft een deskundige commissie de opdracht hem te adviseren. De minster kan ook een beroep doen op de aanspreekpunten voor kinderrechten die in 25 administraties en instellingen van de Vlaamse overheid sinds 1998 werden aangeduid. Het ontwerp van kaderdecreet moet nog door het Vlaams Parlement worden goedgekeurd. Via lobbywerk trachten Plan België, UNICEF België en ECPAT België dit ontwerp te amenderen en kinderrechten ook hier als transversaal thema in te schrijven.

Hoe kunnen de Belgische ontwikkelingsorganisaties een kindgericht beleid voeren? -

Naar aanleiding van de conferentie 'Kinder(recht)en en Ontwikkelingssamenwerking' werd in 2004 door ECPAT België een kleinschalig onderzoek verricht naar de aandacht (op federaal niveau) voor kinderen en kinderrechten binnen de Belgische ontwikkelingssector. Daaruit bleek dat slechts een gering aantal bevraagde NGO's in hun werking expliciet aandacht besteedden aan kinderen en/of kinderrechten. Nog minder specialiseerden zich expliciet in de doelgroep kinderen. Bij het aantal NGO's die aandacht had voor kinderen was het uitgangspunt zelden de rechten van kinderen zoals geformuleerd in het IVRK, maar veeleer de doelgroep kinderen in het algemeen. Een rechtenbenadering van de kinderen als actieve partners met recht op volwaardige participatie werd slechts gehanteerd door een zeer kleine minderheid.

Anno begin 2007 is de situatie echter veranderd, in die zin dat de opname van de rechten van het kind in de Belgische Wet op de Internationale Samenwerking niet alleen gevolgen heeft voor de Belgische overheid, maar ook voor de actoren van de indirecte bilaterale en de multilaterale samenwerking die door de Belgische staat mede gefinancierd worden. Conform het Koninklijk Besluit inzake de programma- en projectmedefinanciering, zal het beleid van deze partners getoetst worden aan het respect voor de vier transversale thema's van de Wet op de Internationale Samenwerking, dus ook aan het respect voor de rechten van het kind.

De parallel met het thema 'gender' leert dat het enige tijd duurt vooraleer een nieuwe benadering of thematiek zijn ingang vindt in de ontwikkelingssector. Het inschrijven van het thema gender in de wet van 1999 als sectoroverschrijdend thema creëerde een wettelijk kader waarmee de aandacht en het belang van dit thema structureel ingebed werd in de ontwikkelingssamenwerking. De gevoeligheid voor het thema steeg aanzienlijk in de NGO wereld. We mogen hopen dat dit ook voor het thema 'kinderrechten' het geval zal zijn.

Eindconclusie

De nasleep van 11 september heeft er in vele landen voor gezorgd dat, in naam van de 'veiligheid' en de strijd tegen het terrorisme, nogal wat mensenrechten met de voeten worden getreden. Ook bij het ruime publiek blijkt er een consensus te zijn om het genieten van mensenrechten te beperken in de naam van meer veiligheid. Deze evolutie zet ook druk op een heleboel kinderrechten. Voorbeelden hiervan zijn het verlagen van de leeftijd van kinderen om voor een 'volwassenrechtbank' te verschijnen, het verbieden van studentenprotesten, het spenderen van budgetten, die normaal voorzien waren voor basisvoorzieningen (scholen, ziekenhuizen, ...) aan veiligheidsmaatregelen, etc. Fondsen voor kinderrechtenorganisaties worden verminderd, zelfs afgeschaft omdat er nu andere prioriteiten zijn.

Er zijn in deze periode echter ook positieve signalen op te vangen. De werkwijze van het Comité voor de rechten van het kind begint vruchten af te werpen. Staten voelen zich verplicht om voortgangsrapporten af te leveren. Het IVRK heeft vooral een fundamentele transformatie van de kinderrechtenwetgeving teweeggebracht. Kinderen worden nu gezien als rechtssubjecten en niet langer als 'objecten' die beschermd moeten worden.

We hebben getracht het belang van deze kinderrechtenbenadering aan te tonen. Respect voor de rechten van het kind bij het uitstippelen van een gedegen ontwikkelingsbeleid is cruciaal. Niet omdat dat sympathiek zou zijn, maar omdat ontwikkelingssamenwerking zonder rekening te houden met de rechten van meer dan de helft van de doelgroep inefficiënt, zelfs onmogelijk is. Het Internationaal Verdrag inzake de Rechten van het Kind blijft hiervoor het juridisch referentiekader. Door de quasi-universele ratificatie van dit Kinderrechtenverdrag worden de rechten van het kind overal ter wereld erkend. Althans dat zou toch moeten. De realiteit toont dat kinderrechten wereldwijd massaal geschonden blijven. Eén van de voornaamste oorzaken blijkt de steeds groter wordende kloof tussen en binnen staten als gevolg van de toenemende globalisering van de wereldeconomie. Deze kloof vertaalt zich in schulden en conflicten, in armoede en ongelijkheid van rechten. Kinderen zijn hiervan altijd de grootste slachtoffers.

In september 2000 sloegen alle lidstaten van de Verenigde Naties de handen in elkaar om een einde te stellen aan extreme armoede. Tijdens de Millenniumtop werden krachtige beloftes gemaakt die in acht millenniumdoelstellingen werden geformuleerd. Deze werden sindsdien door zowel overheden als door NGO's aangenomen als een leidraad inzake internationale samenwerking. Maar liefst zes van de acht millenniumdoelstellingen zijn rechtstreeks verbonden met kinderen. Opdat armoedebestrijding effectief zou zijn en de doelstellingen tegen 2015 gerealiseerd zouden worden is het dus van essentieel belang dat in de ontwikkelingssamenwerking rekening wordt gehouden met kinderen en hun rechten.

De Belgische overheid heeft een krachtig signaal gegeven door kinderrechten in 2005 als transversaal thema in haar beleid op te nemen. Als de geamendeerde wet van 25 mei 1999 nu ook nog effectief wordt toegepast en ontwikkelingsorganisaties een kinderrechtenbenadering hanteren in hun beleid, zijn we een flink eind op weg om armoede op een efficiënte manier te bestrijden.

[literatuur]

ALEN A. en PAS W., De directe werking van het VN-verdrag inzake de rechten van het kind, in: *Kinderrechtengids*,

ALSTON Ph. En J. TOBIN, *Laying the foundations for Children's Rights*, Innocenti Research Centre, UNICEF, 2005

ECPAT België, PLAN België en UNICEF België, *Kinderrechten en ontwikkelingssamenwerking*, Rapport van de conferentie van 18 november 2004

FREEMAN M en VEERMAN Ph. (eds), *The ideologies of children's Rights*, Dordrecht, Marinus Nyhoff, 1992

GOURDIN E. en SABBE K., *Kinderen en Kinderrechten en Ontwikkelingssamenwerking – Onderzoek naar de aandacht voor kinderen en kinderrechten in de Belgische ontwikkelingssector*, ECPAT België, november 2004

Hanson K., Directe werking van het IVRK, T.J.K., 2002, 2, 63-66

KINDERRECHTENGIDS,

UNICEF, *Implementation Handbook for the Convention on the Rights of Children*, 2006

VERHELLEN E., *Verdrag inzake de rechten van het kind – achtergronden, motieven, strategieën en hoofdlijnen*, Leuven Garant, 2000

Coördination des ONG pour les Droits de l'Enfant – www.lacode.be

Vlaamse Kinderrechtencoalitie – www.kinderrechtencoalitie.be

